

تغییر الفبای کُردی: خدمت یا خیانت

صلاح الدین عباسی

84/10/23

mahabade2@yahoo.com

ZAGROS WEBSITE

علا رغم تبلیغات محدود و پراکنده برای تغییر رسم الخط کُردی به لاتین در سالهای گذشته، اکنون این بحث از طرف تعدادی از آکادمیسینها و رهبران سیاسی کردستان عراق به عنوان یک ضرورت مطرح می شود. تعدادی از کانالهای ماهواره ای نیز در نوشته هایشان بیشتر از این رسم الخط استفاده می کنند.

در خاور میانه برای اولین بار تغییر الفبا از طرف تعدادی از روشنفکران فارس مطرح شد. ابتدا میرزا فتحعلی آخوندزاده در سال 1857 میلادی از الفبای ملل شرق انتقاد کرد. سپس افرادی مثل تقی زاده که می گفت برای ترقی باید از نوک پا تافرق سر فرنگی شد بر این مسئله پا فشاری کردند. این دیدگاه با عکس العمل شدید و فوری طیف گسترده روحانیون و روشنفکران مستقل و آزاد اندیش ایران مواجه و موضوع در نطفه خفه گردید. به دنبال ایران کشورهای آسیای میانه که تحت سلطه شوروی و سیستم به شدت متمرکز آن در آمده بودند در سال 1921 مجبور به قبول تغییر خط شدند. در این میان تاجیکستان به دلیل مقاومت در سال 1933 متحمل تغییر رسم الخط شد. به دنبال کشورهای آسیای میانه در ترکیه تغییر خط از طرف روشنفکران غرب زده ترک مطرح و مورد پشتیبانی کمال آتاتورک قرار گرفت. علاوه بر مخالفت مردم و گروهی از اهل علم آتاتورک به زور در سال 1928 تغییر خط را قانونی کرد.

هدف شوروی از تغییر الفبا جدا کردن ملیتهای مسلمان تحت سلطه اش از فرهنگ گذشته و تاریخشان و قبول ایده های مارکسیستی بود. وهدف آتاتورکیستها نیز ایجاد شکاف بین نسلهای معاصر و گذشته تاریخی و فرهنگی و دینی آنها و جانشین کردن دیدگاه و فرهنگ آتاتورکیسم بود. یکی دیگر از اهداف ترکها گسستن کردها از هویت و گذشته خود و سایر بخشهای کردستان بود. اما در عمل مشاهده شد که تمامی این سیاستها به شکست منجر شدند.

در کشورهای آسیای میانه به محض رهایی از سلطه آهنین مسکو اقبال عمومی به هویت حقیقی اعم از هویت ملی و مذهبی شروع و اگر مجددا رهبران قبلی بر آنها تحمیل نمی شد به احتمال زیاد به رسم الخط اصلی خود بازگشت می کردند. در ترکیه نیز هر چند به دلیل رسمی بودن زبانهای عربی و فارسی در دیوان عثمانیان تغییر رسم الخط آنها را چندان با گذشته بیگانه نکرده بود اما به سایر اهداف خود نیز نایل نشدند. ترکیه به ترقی و پیشرفت مورد ادعایش نرسید، هنوز مردمانش به باورهای دینی و فرهنگی

سابق خود به شدت ایمان دارند تا جایکه بعد از هشتاد سال سلطه سیستمهای لائیک در انتخابات به احزاب اسلام گرا روی آوردند و کردهای ترکیه نه تنها در سیاستهای پان تورکیسم ذوب نشدند بلکه بیش از پیش به ملیت و مذهب خود پایبند هستند.

در نگاهی به گذشته معلوم می شود هیچ ملتی از ملل شرق با اختیار و انتخاب خود نسبت به تغییر رسم الخط اقدام نکرده است.

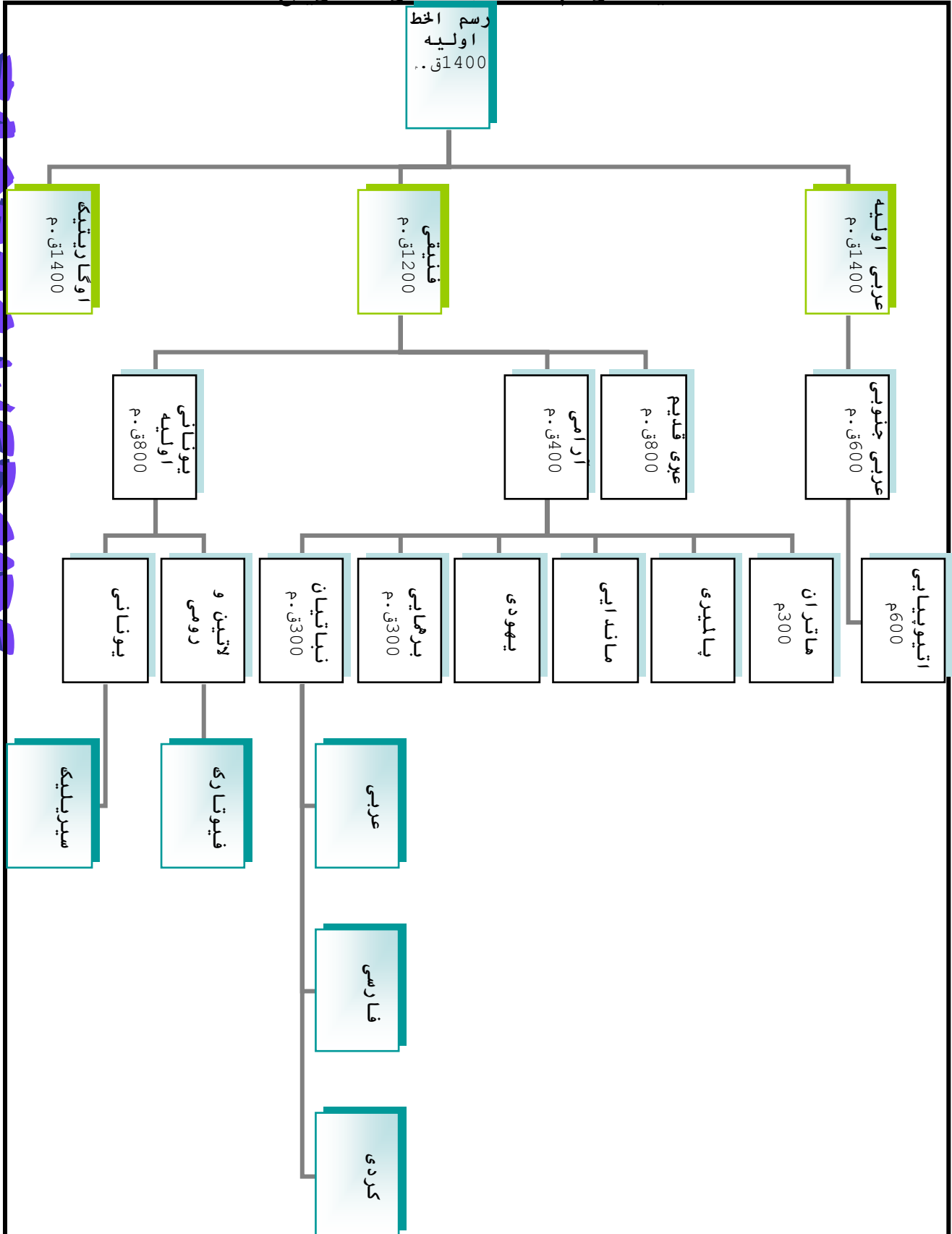
در سایر مناطق جهان، مثل هندوچین و ژاپن، این پدیده هر چند از طرف معدودی از روشنفکران غرب زده مطرح گردید ولی با چنان واکنشی روبرو شد که طرح آن عنوانی برای وطن فروشی و خیانت گردید. چینیها و ژاپنیها و کره ایها در حالیکه دارای پیچیده ترین رسم الخط با حدود چهار هزار حرف الفبا هستند لزومی به تغییر رسم الخط ندیدند و عقب ماندگی خود را ناشی از رسم الخط ندانستند و به جای تطبیق خط خود با تکنولوژیهای مدرن مثل کامپیوتر و تابلوهای نمایشی این پدیده ها را با خط خود مطابقت دادند. در حالیکه با توجه به توانایی اقتصادی و فرهنگستانها و فرهنگسراهای متعدد تغییر الفبا و بازنویسی کلیه کتابها برای آنها ممکن و مقدور بوده است. آنها نه تنها رسم الخط بلکه تمام وجوه فرهنگیشان را در مقابل غرب و غرب زدگی محفوظ داشته و به آن افتخار می کنند و از تقلید بیزارند. شکوفایی صنعتی و علمی چین و ژاپن و کره ثابت میکند پیشرفت و ترقی مشروط و منوط به تغییر رسم الخط نیست بلکه محدود کشورهایی که این سیاست را اعمال کردند از قافله پیشرفت عقب ماندند. پس چرا این پدیده با این شدت و حدت در میان ما کردها تبلیغ و ترویج می شود؟

قبل از تحلیل سوال فوق لازم است به رسم الخطهای موجود اشاره ای بشود. در جهان رسم الخطهای متعددی وجود دارد که عبارتند از 1- رسم الخط لاتین شامل زبانهای انگلیسی، فرانسوی، آلمانی و اسپانیولی و... این الفبا بر خلاف تبلیغات موجود رایج ترین سیستم الفبا در جهان نیست و در واقع استاندارد نوشتن زبانهای فوق الذکر است. این الفبا بر خلاف الفبای سامی، که اولین سیستم الفبای پیشرفته است، از چپ به راست نوشته می شود. 2- رسم الخط عبری شامل زبان عبری 3- رسم الخط نباتایان شامل زبانهای عربی، فارسی، کردی، ترکی، اردو و پشتون و... 4- رسم الخط چینی شامل زبانهای چینی، ژاپنی، کره ای و ویتنامی 5- رسم الخط هندی شامل زبانهای هندی، تایلندی، تامیلی و مالایی 6- رسم الخط سریلیک شامل زبانهای روسی، گرجی و... .

در کردستان این بحث چرا اکنون و در این شرایط مطرح می شود؟ آیا بحثی که بیش از یک قرن پیش در میان فارسها و ترکها مطرح شد تازه ما باید خود را با آن مشغول کنیم؟ آیا هم زمان با سپری شدن دوران استعمار زدگی تازه ما کردها بحثهای آن پیش می کشیم؟ آیا طرح این جریان شکست خورده یک نوع فرا فکني مسایل مهم دیگری نیست؟ آیا با طرح آن می خواهیم به غرب بگوییم برای هم رنگ شدن با آنها از انکار هر چیز خود ابایی نداریم و از

هر آنچه غیر آنها باشد متنفریم و مشمنز؟ دین، فرهنگ، ارزشها، تاریخ، افتخارات، زبان، ملیت، مقدسات، خط، همه و همه را در پایشان قربانی می کنیم؟ آیا همه امور روبراه است و تنها همین تغییر رسم الخط مانده است؟.

دیاگرام الفبا در تاریخ

ZAGROS WEBSITE

افرادی که در کردستان به دنبال این ایده هستند دو گروهند. 1- افرادی که از هرچه فرهنگ و تاریخ و دین و میراث فکری کردی است مشمئز می شوند و می خواهند کردها از گذشته خود دست بردارند و کاملاً غربی شوند، آگاهانه و از روی برنامه طراحی شده پیش می روند و در زیر نورافکنهای غرب به عنوان روشنفکر و اندیشمند نمایانده می شوند. مأموریت شوم آنها با پشتیبانی تبلیغی و مالی و فکری غرب کردها را نابود و به مستعمره و مزدور غرب تبدیل خواهد کرد. اینان از بکارگیری روشهای عوام فریبانه نیز ابایی ندارند. چون از نظر سیاسی اعراب حاکم در عراق از هیچ ستمی به کردها کوتاهی نکرده اند و ملت کرد بر اثر سیاستهای بعثیزم و برنامه ریزی حساب شده سرمایه داری غرب از ملت عرب متنفر شده است رسم الخط فعلی را رسم الخط عربی می نامد. اینان غیر مستقیم می گویند ملت کرد با بیش از سه هزاره سابقه تمدنی و تاریخی تاکنون فاقد رسم الخط است. در حالیکه این رسم الخط عربی نیست بلکه رسم الخطی است مختص به این حوزه جغرافیایی و با سابقه دیرین تاریخی که اعراب و فارسها و ترکها و کردها و ... از آن استفاده می کنند. از طرف دیگر با عنوان اینکه رسم الخط فعلی در استفاده با کامپیوتر مشکل ساز است و مانع ترقی و پیشرفت است به عوام فریبی دیگری به جای طرح علمی و لوژیک موضوع پرداخته اند. در حالیکه اعراب و فارسها با استفاده از این رسم الخط از کامپیوتر استفاده می کنند. ژاپنیها و چینیها علاوه بر پیچیدگی رسم الخطشان از شتاب رشد تکنولوژی سریعی برخوردارند. اما کشورهای اروپای شرقی و آمریکای لاتین و آمریکای مرکزی و بیشتر کشورهای آفریقایی علاوه بر داشتن رسم الخط لاتین در عقب ماندگی اقتصادی و سیاسی و تکنولوژیکی به سر می برند. ادعای نیل به ترقی و پیشرفت در صورت تغییر رسم الخط عبث و فاقد توجیه علمی است.

2- گروه دوم روشنفکرانی هستند که هدفشان خدمت به ملت کرد است و صادقانه در اندیشه ترقی و توسعه مردم هستند، اما با توجه به جو و فضای فعلی خاورمیانه و عمیق نبودن در میدانهای اندیشه و سیاست اشتباه کرده و به این بحث دامن می زنند.

زبان غنی و توانای کردی دارای الفبا و رسم الخط خاص خود است که علاوه بر هم ریشه بودن با رسم الخطهای عربی و فارسی مشخصه و شمایل خاص خود را دارد از جمله اینکه برخلاف عربی و فارسی فاقد اعراب و تنوین است. هر گونه اقدامی در تغییر این رسم الخط منجر به بروز مشکلات عدیده ای خواهد شد از جمله:

1- ایجاد فاصله بین نسلهای امروز و نسلهای آتی از یکطرف و نسلهای گذشته از طرف دیگر.

2- بی خیر شدن از فرهنگ و ارزش و میراث نوشتاری گذشتگان. چرا که امکان بازسازی تمام نوشته های گذشته اعم از آثار علمی

و تاریخی و ادبی بالاخص دیوانهای شعر با رسم الخط جدید مقدر بیست.

3- به فراموشی سپردن آثار باستانی نوشتاری شامل قولنامه ها و سنگ قبرها و کتابها مگر در سطح افراد متخصص در نتیجه گسستن از ریشه های فرهنگی نیاکان.

4- متحمل شدن هزینه های کلان چاپ و نشر مجدد کتابها آن هم در شرایط اقتصادی فعلی.

5- گسستن از فرهنگهای عربی و فارسی مجاور و تبدیل گشتن به جزیره ای در حوزه تمدنی که دارای رسم الخط خاص خود است، در حالیکه ما کردها با فرهنگهای همجوار سنخیت و نزدیکی بیشتری داریم تا فرهنگهای لاتینی اروپا و آمریکا.

6- الفبای فعلی نه تنها مایه ضررمندی و وجود مشکلات در پیشرفت ادبیات و خواندن و نوشتن زبان کردی نبوده است بلکه به دلیل وسعت ادبیات کهن و معاصر فارسی و عربی و همجواری با این دو زبان غنی و همشکلی رسم الخطی، زبان کردی توانسته است در رقابتی سازنده با آنها پیشرفت نماید.

7- تغییر رسم الخط برای مدت زیادی ادبیات غنی کردی را دچار رکود خواهد کرد که با توجه به اوضاع سیاسی و اقتصادی و جغرافیایی منطقه و پراکندگی کردها و فقدان حمایت دولتی و نداشتن فرهنگستان توانا و قدرتمند و مستقل زمان گذار از این رکود غیر قابل پیش بینی است.

8- تغییر رسم الخط منجر به گسست طبیعی بین بخشهای مختلف کردستان خواهد شد.

9- با تغییر رسم الخط نمی توان تمام کتیبه ها و سنگ نوشته ها و قباله ها و مکتوبات و دیوانهای شعر را بازنویسی کرد در نتیجه این آثار به تدریج به فراموشی سپرده می شوند.

10- خطاطی یکی از هنرهای زیبا و ظریف کردهاست که ریشه در تاریخ و فرهنگ و روح کردی دارد با تغییر رسم الخط این هنر غنی نابود خواهد شد.

11- تغییر رسم الخط ریسکی است که نتیجه های منفی و زیان آور متعدد و غیر قابل پیش بینی به دنبال خواهد داشت. معدود مزایایی که ادعا می شود در مقابل موارد فوق و موارد غیر قابل پیش بینی عاید می گردد ریسک خطرناکی است که هیچ عاقلی به آن دست نمی زند.

12 و 13 و.....

خام اندیشی است اگر گمان شود حل مشکلات کردی منوط به تغیر خط است. تجربه ممالک شرق و غرب خلاف این را ثابت کرده است. پس به جای ریسک غیر قابل پیش بینی و غیر ضروری باید در اندیشه ایجاد زبان نوشتاری همگانی و اصلاح رسم الخط زیبا و هنرمندانه فعلی و ابداع شیوه نوشتاری و نگارشی همگانی باشیم، آن گاه به جای گریز از خود و تقلید کورکورانه از دیگران همانند ملل شرق آسیا و همگام با ملتهای آسیا و خاورمیانه تکنولوژی ارتباطات را با زبان و رسم الخط خود تطبیق دهیم با این کار نسل جوان فعلی و نسلهای آتی بر

ریشه ای قدرتمند از هویت و تمدن کُردی پرورش خواهند یافت و از تبدیل شدن ملتی تاریخی و زبانی غنی به ملتی مقلد و زبانی بی سابقه جلوگیری خواهد شد. لازم است اندیشمندان و روحانیون و روشنفکران مستقل و آزاد اندیش کرد در این بازه بی تفاوت نباشند و با طرح منطقی و لوژیک موضوع روشنگریهای لازم را به مردم و رهبران سیاسی ارائه کنند. و از بروز فاجعه ای که هویت و کرامت ما را تهدید می کند جلوگیری کنند.

محروم کردن کردها از میراث فکری و فلسفی و عرفانی خود جدا از خلع سلاح کردن آنها نتیجه ای ندارد و این بازی با آتش است، بازی با سرنوشت کردهاست. آن نیرویی که بی پروا و بی مسئولیت این پروژه ها را پیاده می کند در واقع کردها را به خودکشی وامی دارد و خودش هم غرق پوچی است.